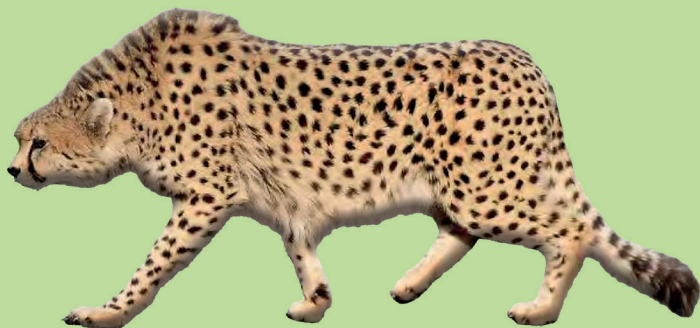
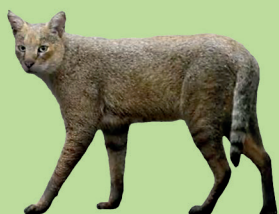

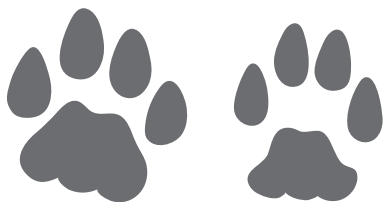

ҚАЗАҚСТАН ШӨЛДЕРІНІҢ МЫСЫҚТАРЫ

Астана 2024

Мысықтестілер (қабыланнан басқа) мен иттестілердің (қасқыр, шиебөрі, түлкі, қарсақ) іздерін салыстыру

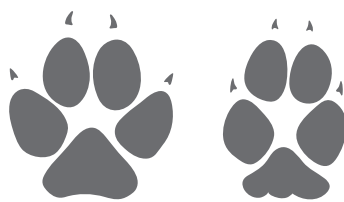
МЫСЫҚТЕКТЕСТІЛЕР

алдыңғы

артқы

ИТТЕКТЕСТІЛЕР

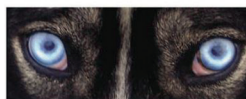

алдыңғы

артқы

1. Жалпы, іздерінің пішіндері домалақ, артқы табандардың іздері сопақтау болуы мүмкін.
2. Тырнақ іздері әдетте көрінбейді (бірақ әрқашан емес).
3. Сол жағындағы екінші саусағы басқа саусақтардың алдына қарай шығып тұрады, сондықтан саусақтардың орналасуы симметриялы емес.
4. Негізінде барлық саусақтардың пішіні тамшы тәрізді және алға қарай бағытталған.
5. Өкше жастықшасының ізі әдетте трапеция тәрізді, жоғарғы жиегінде ойымы бар.
6. Әртүрлі мысықтестілердің іздері пішіні бойынша өте ұқсас, тек көлемдерімен (диаметрімен) ерекшеленеді.

1. Жалпы, іздерінің кескіндері - сопақ.
2. Тырнақ іздері әдетте көрініп тұрады (бірақ әрқашан емес).
3. Сол жағындағы екінші саусағы алдыға шықпайды, сондықтан саусақтардың орналасуы симметриялы.
4. Сыртқы-бүйірлік саусақтары бұрыш пішінді және жан-жаққа бағытталған.
5. Өкше жастықшасының ізі әдетте үшбұрышты пішінді, жоғарғы жиегінде ойым жоқ.
6. Әртүрлі иттестілердің іздері пішіні жағынан өте ұқсас, тек көлемдері (диаметрімен) бойынша ерекшеленеді.

FONDATION SEGRÉ

BRCC

Biodiversity Research & Conservation

CONSERVATION X LABS

Дәйексөз үлгісі: Пестов М.В., Терентьев В.А., Розен Т. Қазақстан шөлдерінің мысықтары. Биоалуантүрлілікті зерттеу және сақтау орталығы (BRCC). Астана, 2024. 19 бет.

National Geographic грантының қолдауымен, **Segré** қорының бастамасымен және **Conservation X Labs** қолдауымен «Қазақстан шөлдерінің мысықтары» буклеті 2023-2025 жылдары жүзеге асырылып жатқан Қазақстан, Түркіменстан және Қырғызстандағы барыс пен басқа да жабайы мысықтарды зерттеу және қорғау жөніндегі халықаралық жобасы аясында дайындалды. Қазақстанда жобаның негізгі іске асырушысы - **Қазақстандық биоалуантүрлілікті сақтау ассоциациясының (АСБК)** қатысуымен «Биоалуантүрлілікті зерттеу және сақтау орталығы» қоғамдық қоры (BRCC) болып табылады.

Жоба туралы толығырақ:

Бұл буклетті жасау және таратудағы негізгі мақсаты – Қазақстанның кең-байтақ аридтік аумақтарында тіршілік ететін мысық тұқымдасының жабайы өкілдерін сақтау мәселелері туралы халыққа кеңінен ақпарат беру. Олардың көпшілігі ерекше күтімді және қорғауды қажет етеді. Қабылан деген түрін XX ғасырдың ортасында адамдар жойып жіберген.

Жобаның маңызды міндеттерінің бірі - бұл сирек кездесетін, ақылды және құпия өмір сүретін жануарлардың популяцияларының ағымдағы таралуы мен жағдайы туралы нақты ақпарат жинау, ол ақпараттарсыз бұл жануар түрін қорғауды дұрыс ұйымдастыру іс жүзінде мүмкін емес. Сондықтан, Қазақстанда жабайы мысықтардың кездесуі туралы кез келген анық ақпарат, әсіресе фактілермен, мысалы, фотосуреттермен расталса, мамандарды қатты қызықтырады. Жабайы мысықтардың үй жануарларына ықтимал шабуылдарына байланысты қақтығыс жағдайлары туралы ақпарат та маңызды.

Сондықтан Қазақстан табиғатына бей-жай қарамайтын, жабайы мысықтардың өздерімен, олардың іздерімен, қалдықтарымен кездесу фактілері туралы хабардар ететін барлық адамдарға алғысымыз шексіз.

Байланыс телефоны, WhatsApp желісі және Telegram арқылы хабарласуыңызға болады: +7 701 5565084; +7 700 2961384, сондай-ақ zhaskairat-84@mail.ru электрондық поштасына да нақты мәліметтер жібере аласыз.

«Қазақстан шөлдерінің мысықтары» буклетін дайындау кезінде Хосе Р. Кастеллоның «Кошачьи и гиены мира: дикие кошки, пантеры, рыси, пумы, оцелоты, каракалы и их родственники» Хосе Р. Кастелло (Jose R. Castello «*Felids and Hyenas of the World: Wild-cats, Panthers, Lynx, Pumas, Ocelots, Caracals, and Relatives*» (2020) фото-анықтағышындағы иллюстрациялар осы тамаша кітап авторының рұқсатымен пайдаланылды. Рұқсат бергені үшін Jose R. Castelloға шын жүректен алғыс айтамыз.

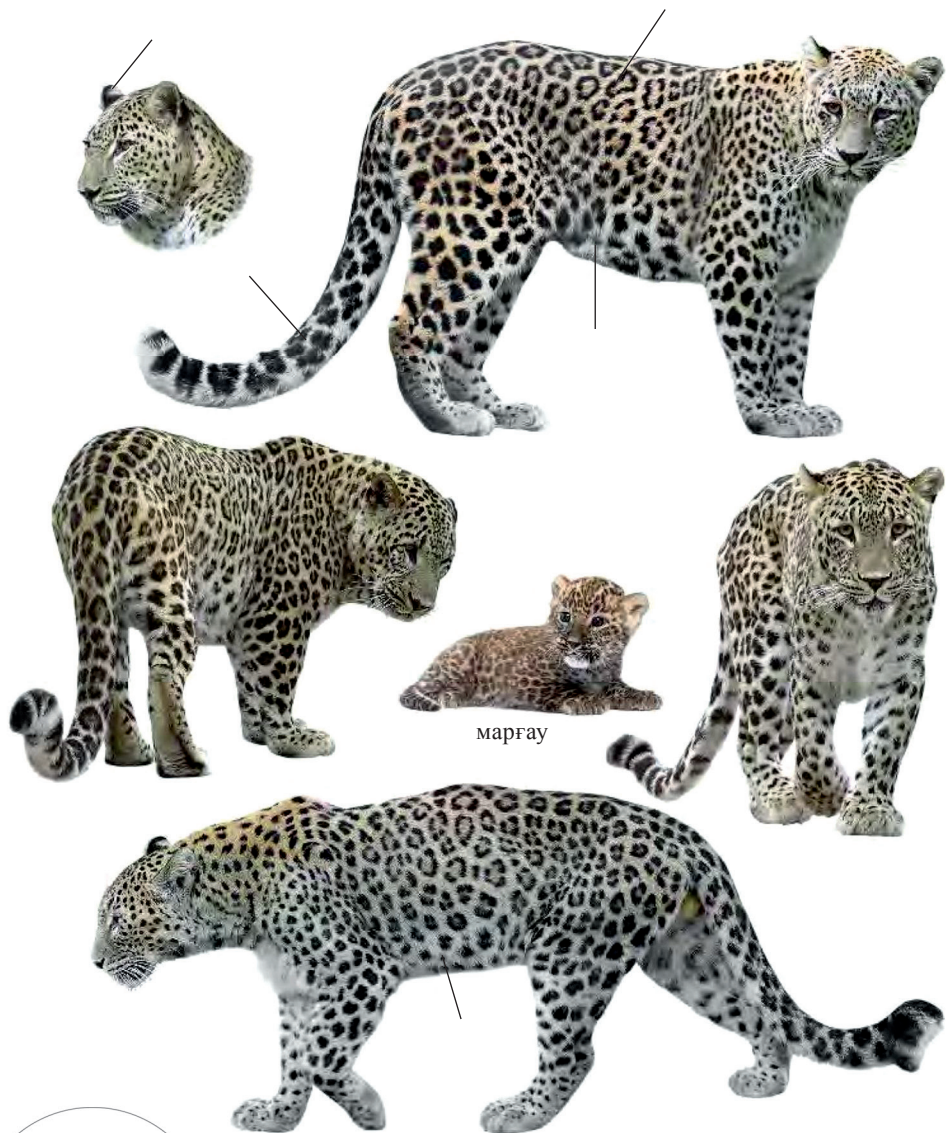
Ондаған мамандардың авторлық фотосуреттері негізінде дайындалған иллюстрацияларда кездескен мысықты анықтау кезінде назар аудару керек ең маңызды белгілер қара сызықтармен белгіленген.

Жобаға қатысушылар сонымен қатар National Geographic қоғамына, Segré қорына және Conservation X Labs ұйымына жобаны қолдағаны және осы буклетті жасауға мүмкіндік бергені үшін алғысын білдіреді.

Буклетте пайдаланылған қысқартулар:

ХТҚО – Халықаралық Табиғатты Қорғау Одағы

ҚР – Қазақстан Республикасы

марғау

Парсы алабарысы (каз.)
 Переднеазиатский леопард (рус.)
Panthera pardus tulliana (лат.)

ПАРСЫ АЛАБАРЫСЫ

Сыртқы түрі. Денесінің ұзындығы (құйрығынсыз) – 171 см-ге дейін, құйрығының ұзындығы – 106 см-ге дейін, шоқтықтағы биіктігі – 80 см-ге дейін, табан ізінің диаметрі – 6,5-9 см, салмағы – 90 кг-ға дейін. Басы үлкен, салыстырмалы түрде қысқа аяқтары және ұзын құйрығы бар ірі, орасан мысық. Реңі сарғыш-сұрдан сары түске дейін ашық қара-қоңыр дақтары бар дөңгелектенген «розеткалар» орналасқан. Құлақтары - домалақ. Аналықтары аталықтарына қарағанда кішірек.

Ұқсас түрлер. Көлемі мен дақты түсі бойынша парсы алабарысы біршама қабланға ұқсайды. Парсы алабарысының басы үлкен, қысқа аяқтарымен және «розеткаларда» жиналған дақтарымен ерекшеленеді.

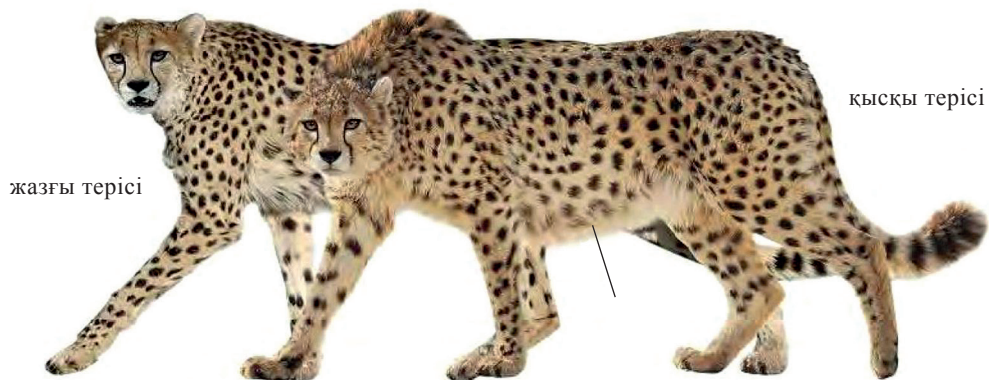
Қорегі. Қазақстандағы қорегінің негізін тұяқты жануарлар (тау қойлары – уриалдар мен қарақұйрықтар) құрайды.

Қазақстанда таралуы. Парсы алабарысы Қазақстанға көршілес Түрікменстаннан келеді және Үстіртте кездеседі. Соңғы 20 жыл ішінде Қазақстан аумағында парсы алабарысы 4 рет нақты түрде тіркелген. Ол Күрделі ойлы-қырлы бедерлі жерді мекендейді (шыңдар, сайлар, жұрнақтар).

Қорғалу дәрежесі. ХТҚО (IUCN) өлшемшарттары бойынша парсы алабарысы «жойылу қаупі төнген» жануарлар санатына жатады. 2021 жылғы сәуірде ҚР сирек кездесетін және жойылып кету қаупі төнген өсімдіктер мен жануарлар түрлерінің тізбесіне енгізілді және ҚР Қызыл кітабының жаңа басылымына енгізіледі.

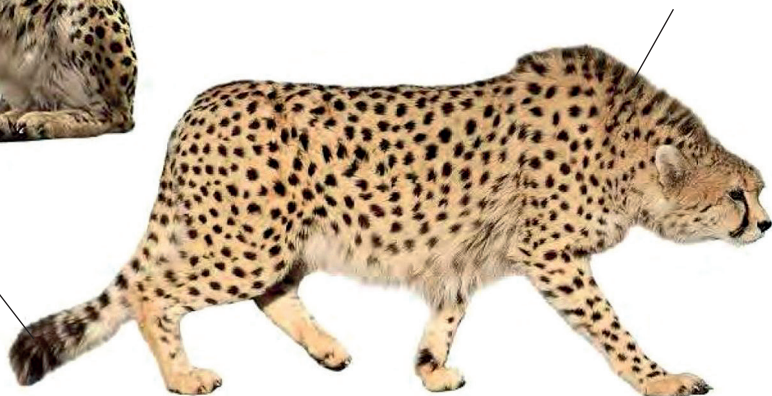
Түрге төнетін негізгі қауіптер. Тіршілік ету ортасының жоғалуы және бөлшектенуі, азық-жем қорының азаюы (уриалдар мен қарақұйрықтар) және браконьерлік.

Қабылданған және талап етілетін қауіпсіздік шаралары. Негізгі мекендеу орындары Үстірт МТҚ, Кендірлі-Қаясан қорғалатын аймағы, сондай-ақ «Қызылсай» өңірлік табиғи паркінде қорғалады. Үстірт қорығының «Оңтүстік Үстірт» кластерлік аймағын құру, камералық фототүзақтарды пайдалана отырып тұрақты мониторинг жүргізу және браконьерлікпен, оның ішінде ірі қақпандарды пайдаланумен күресті күшейту қажет.

жазғы терісі

кысқы терісі

Қабылан (каз.)
Азиатский гепард (рус.)
Acinonyx jubatus (лат.)

ҚАБЫЛАН

Сыртқы түрі. Денесінің ұзындығы (құйрығынсыз) - 189 см-ге дейін, құйрығының ұзындығы - 77 см-ге дейін, шоқтықтағы биіктігі: 87 см-ге дейін, табан ізінің диаметрі – 7,2-8,9 см, салмағы - 38 кг-ға дейін. Кішкентай басы бар ірі, сұңғақ мысық. Денесінің жалпы түсі бозғылт сарыдан қызылға дейін, денесінде, құйрығында және аяқтарында кішкентай қара дақтары бар. Тұмсығы қысқа, әр көздің ішкі бұрышынан ауыздың бұрышына дейін созылған айқын қара «көз жасы жолақтары» бар. Артқы жағында қара және ақ белгілері бар кішкентай құлақтары бар. Ішінара тартылатын тырнақтары бар, ұзын аяқты. Құйрығы ұзын, соңына қарай айтарлықтай ұлғая түскен.

Ұқсас түрлер. Ол өлшемі мен реңкі бойынша парсы алабарысына ұқсайды. Парсы алабарысынан айырмашылығы - оның салыстырмалы түрде ұзынырақ аяқтары мен кішкентай басы, сондай-ақ жүн түгінде жеке жеке («розеткаларда» жиналмаған) дақтары бар.

Қоректенуі. Көлемдері бойынша орташа тұяқтылар (жабайы қойлар, қарақұйрықтар), сонымен қатар ұсақ сүтқоректілер (кеміргіштер, қояндар). Олар әсіресе күндізгі уақытта, негізінен таңертең ерте және кешкі уақытта белсенді жүреді.

Таралуы. Қазіргі уақытта популяциясының саны 100 бастан аспайды және олар Иранда ғана сақталған. Қазақстанда XX ғасырдың ортасына дейін Маңғыстаудағы Үстірттен табылып, адам қолымен жойылған. Күрделі жер бедері бар шөлді биотоптарды: тау бөктеріндегі жыралар мен жоталарды мекендейді.

Қорғалу дәрежесі. ХТҚО (IUCN) өлшемшарттары бойынша қабылан «жойылып кету қаупі төнген кіші түр» ретінде жіктеледі. Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына I санат бойынша енгізілген – жойылып кеткен түр болуы мүмкін.

Түрге төнетін негізгі қауіптер. Тіршілік ету ортасының жоғалуы және бөлінуі, қорек қорының төмендеуі және браконьерлік.

Қабылданған және талап етілетін қауіпсіздік шаралары. Үстірт МТҚ, Кендірлі-Қаясан қорғалатын аймақ, Ақтау-Бозашы және Қарақия-Қаракөл қаумалдарында, сондай-ақ «Қызылсай» өңірлік табиғи паркі мекендеу орындарында қорғалады. Болашақта Қазақстан аумағына реинтродукциялануы мүмкін.

марғау

Қарақал (каз.)
Каракал (рус.)
***Caracal caracal* (лат.)**

ҚАРАҚАЛ

Сыртқы түрі. Денесінің ұзындығы (құйрығынсыз) – 108 см-ге дейін, құйрығының ұзындығы – 32 см-ге дейін, шоқтықтағы биіктігі – 47 см-ге дейін, табан ізінің диаметрі – 4,5-5,5 см, салмағы – 13 кг-ға дейін. Орташа көлемді, салыстырмалы түрде қысқа құйрығы бар біркелкі түсті мысық. Жүні қысқа, ақшыл құмды түстен ақшыл қызыл қоңыр түске дейін, дақтары жоқ. Құлақтары ұзын, іші ақшыл, сырты қара, ұзын қара шаштың шоқтарымен анық жабылған. Аяқтары ұзын, артқы аяқтары алдыңғы жағынан ұзынырақ. Табандары үлпілдек. Аталықтары аналықтарына қарағанда ірілеу.

Ұқсас түрлер. Ол көлемі мен реңкі бойынша алааяқ мәлінге біршама ұқсас, бірақ алааяқ мәлін кішірек, қара ұшы бар жолақты құйрығы және әлдеқайда кішкентай құлақ шоқтары бар. Сонымен қатар оның аяқтарында айқын көрінетін қара жолақтар бар.

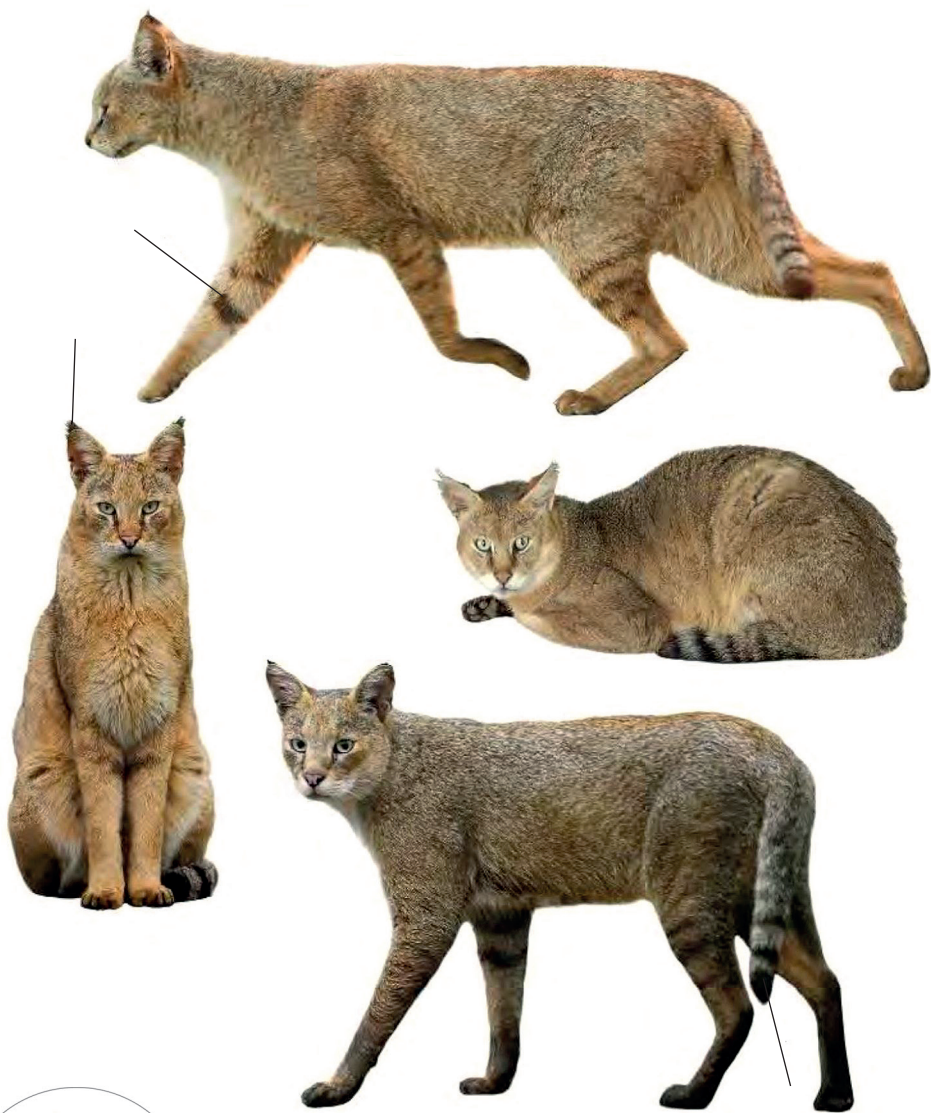
Қорегі. Негізінен ұсақ жануарлар (қояндар мен кеміргіштер), сондай-ақ орташа сүтқоректілер (қаракұйрық, жас қойлар - уриалдар), құстар, бауырымен жорғалаушылар және жәндіктер.

Қазақстанда таралуы. Үстіртте (Маңғыстау облысы), сондай-ақ Қызылқұм шөлінде (Қызылорда және Түркістан облыстары) кездеседі. Кедір-бұдырлы бедері бар шөлді биотоптарды мекен етеді (шыңдар, жыралар, құм төбелер).

Қорғалу дәрежесі. Азиялық қарақал ХТҚО (IUCN) өлшемшарттары бойынша «қауіп төнуге жақын» ретінде жіктеледі. Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына І санатына енгізілген – жойылып бара жатқан түр.

Түрге төнетін негізгі қауіптер. Тіршілік ету ортасының жоғалуы және бөлшектенуі, қорек қорының азаюы (қаракұйрық, қоян және т.б.) және браконьерлік.

Қабылданған және талап етілетін қауіпсіздік шаралары. Негізгі мекендеу орындары Үстірт МТҚ, Кендірлі-Қаясанда қорғалатын аймағында, Ақтау-Бозашы және Қарақия-Қаракөл қаумалдарында, сондай-ақ «Қызылсай» өңірлік табиғи паркінде қорғалады. Қызылқұмда ЕҚТА жүйесін дамыту қажет.

Алааяқ мәлін (каз.)
Камышовый кот (рус.)
Felis chaus (лат.)

АЛААЯҚ МӘЛІН

Сыртқы түрі. Денесінің ұзындығы (құйрығынсыз) – 76 см-ге дейін, құйрығының ұзындығы – 35 см-ге дейін, шоқтықтағы биіктігі – 45 см-ге дейін, табан ізінің диаметрі – 3,3-4,4 см, салмағы – 9 кг-ға дейін. Орташа өлшемді мысық (үй мысығынан үлкен), аяғы ұзын, қысқа жолақты құйрығы бар. Жүні біркелкі және біркелкі түсті, бозғылт сұрдан сары-қоңыр түске дейін. Арқа жолағы жоқ. Басының ұзартылған тұмсығы бар, көздің астында ақ дақ бар мұрын бойымен қоңыр түсті. Құлақтары ұзын, артқы жағы қызыл-қоңыр, төбесінде қысқа қара қылшықтары бар. Алдыңғы және артқы аяқтарында көрінетін қара жолақтар бар. Құйрығы қысқа, қоңырлау, 2-3 қара сақинасы бар, ұшы қара. Аталықтары аналықтарына қарағанда ірілеу.

Ұқсас түрлер. Көлемі мен түсі жағынан қарақалға біршама ұқсас, бірақ қарақал үлкенірек, оның қара ұшы бар құйрығы жоқ және құлақ шоқтары әлдеқайда үлкен. Ол мәліннен салыстырмалы түрде көлемінің үлкендігімен, қысқа құйрығымен және түс ерекшеліктерімен ерекшеленеді.

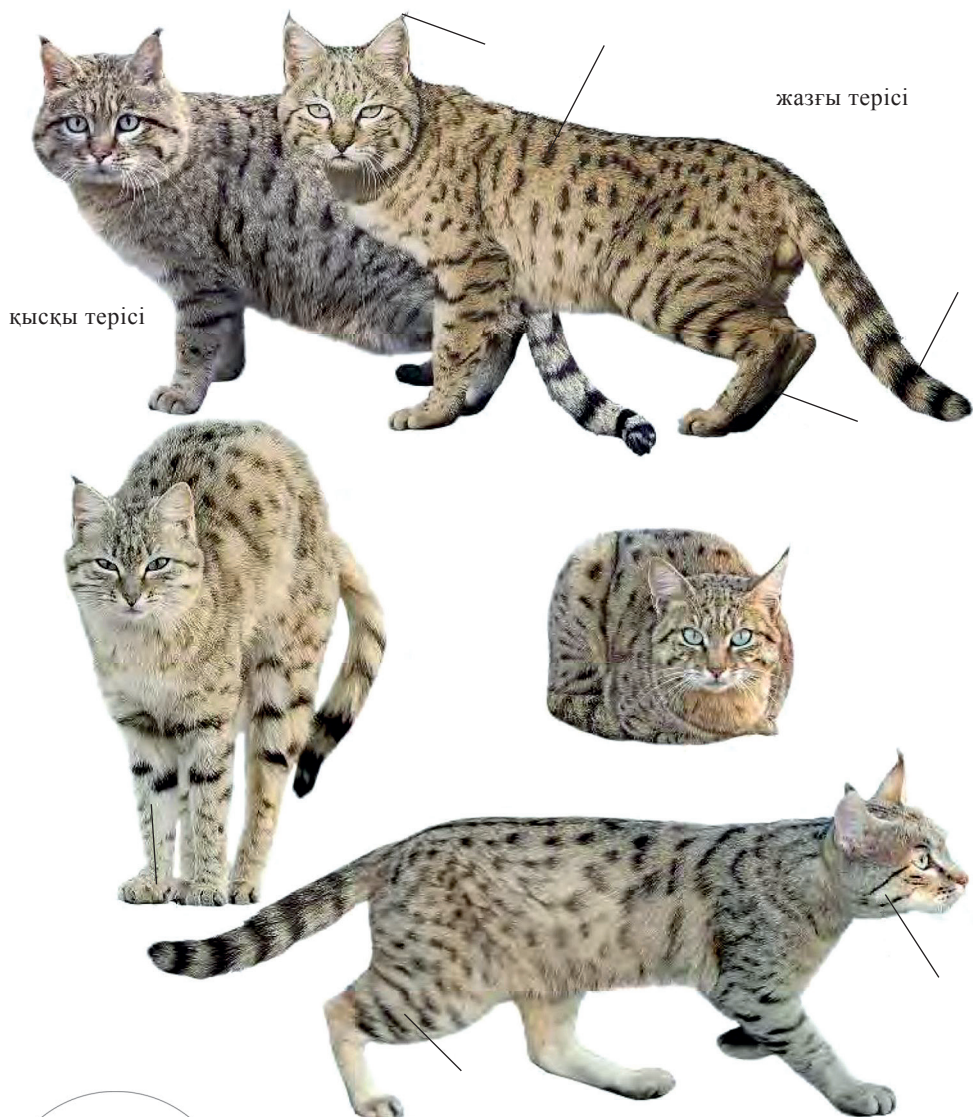
Қорегі. Рационына балық, құстар (негізінен су маңы және үй), кеміргіштер, сондай-ақ бауырымен жорғалаушылар, қосмекенділер, жұмыртқалар кіреді. Негізінен түнде, сонымен қатар ымырт кезінде және кейде күндіз, егер мазасын алмаса салқын ауа райында да белсенді. Өте жақсы жүзеді және суда аң аулайды, ағаштарға жақсы өрмелейді.

Қазақстанда таралуы. Бұрын Сырдария өзенінің бойында кездескен, алайда соңғы онжылдықтарда бірде-бір рет көзге түскен жоқ. Үстіртке Сарықамыс көлі жағынан және солтүстік Қызылқұмға Әмудария өзені жағынан кіре алады. Қамыс және тоғай өсімдіктері бар жартылай сулы биотоптарды мекен етеді.

Қорғалу дәрежесі. ХТҚО (IUCN) өлшемшарттана сәйкес, алааяқ мәлін «ең аз алаңдаушылық тудыратын» санатқа жатады. Қазіргі уақытта Қазақстанның Қызыл кітабына енген.

Түрге төнетін негізгі қауіптер. Тіршілік ортасының жоғалуы және бөлшектенуі және аңшылық.

Қабылданған және талап етілетін қауіпсіздік шаралары. Мысықтың бұл түрін Қазақстанның Қызыл кітабының жаңа басылымына енгізу ұсынылады. Қызылқұмда ЕҚТА жүйесін дамыту қажет.

Мәлін (каз.)
 Степной кот (рус.)
Felis lybica (лат.)

МӘЛІН

Сыртқы түрі. Денесінің ұзындығы (құйрығынсыз) – 60 см-ге дейін, құйрық ұзындығы – 31 см-ге дейін, шоқтықтағы биіктігі – 30 см-ге дейін, табан ізінің диаметрі – 2,5-4,4 см, салмағы – 4 кг-ға дейін. Ұзын аяқтары мен құйрығы бар, сұр және сарғыш реңктерге тән кішкентай қара дақтары бар кішкентай мысық. Құлақтары орташа өлшемді, денесінің түсімен бірдей, ұштарында ұсақ шоқтары бар. Маңдайында шашыраған ұсақ дақтары бар. Жақтарында 2 айқын қара таңбалары, аяқ-қолдардың түбінде жолақтары бар.

Ұқсас түрлер. Алааяқ мәлін айтарлықтай ірі, сабаншы - ұзынырақ және аяғы қысқа, шағыл мысығы - кішірек және оның терісінің құм түсті фонында қара дақтардың болмауымен ерекшеленеді. Бұл үй мысығының бабасы және сәйкес реңкті үй мысықтарына өте ұқсас.

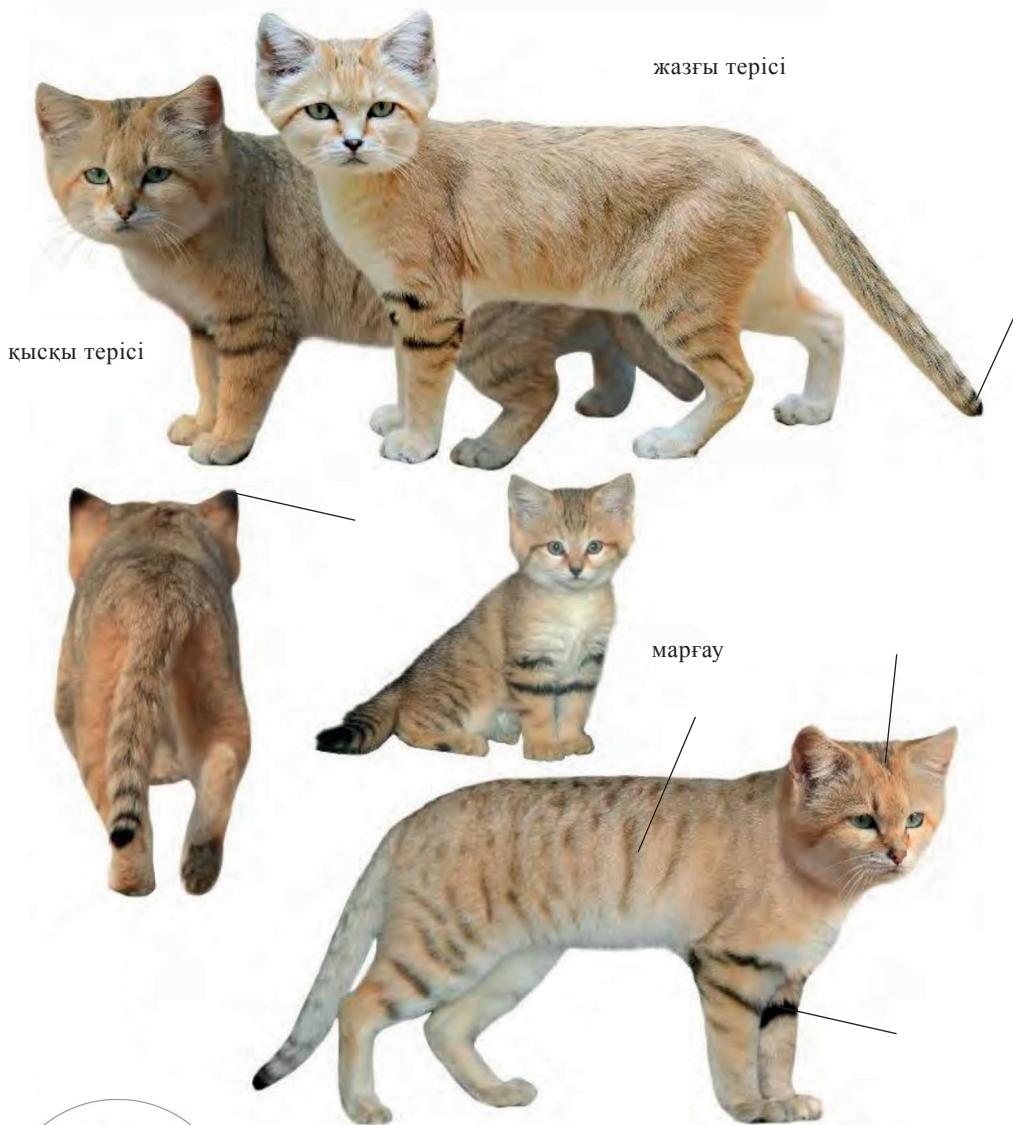
Қорегі. Кеміргіштер (қосаяқтар, құмтышқандар, соқыртышқандар және тышқандар), құстар, бауырымен жорғалаушылар және ірі жәндіктерді аулау арқылы қоректенеді. Аумақтық жыртқыш, ол негізінен түнде белсенді, бірақ күндіз де кездестіруге болады.

Қазақстанда таралуы. Қазақстанның шөл және жартылай шөлді аймақтарының барлық дерлік аумағында, аздап Қазақстанның далаларында кездеседі. Көбінесе тоғайлы бұталарды, барқан құмдары мен шыңдарды мекендейді. Егістік алқаптар мен елді мекендерден алыстамайды.

Қорғалу дәрежесі. ХТҚО өлшемшарттарына сәйкес мәлін «ең аз алаңдаушылық тудыратын» санатқа жатады.

Негізгі шектеуші факторлар. Адамның оларды қудалауы. Жабайы үй мысықтарымен будандастыруға байланысты жойылу қаупі бар (генетикалық таза популяциялар өте аз қалуы мүмкін).

Қабылданған және талап етілетін қауіпсіздік шаралары. Арнайы қорғау шараларын қажет етпейді.

Шағыл мысығы (каз.)
Барханный кот (рус.)
Felis margarita (лат.)

ШАҒЫЛ МЫСЫҒЫ

Сыртқы түрі. Денесінің ұзындығы (құйрығынсыз) – 57 см-ге дейін, құйрығының ұзындығы – 35 см-ге дейін, шоқтықтағы биіктігі – 30 см-ге дейін, табан ізінің диаметрі – 3,0-3,5 см, салмағы – 2,5 кг-ға дейін. Жалпақ кең тұмсықты, үлкен құлақты және қысқа аяқты кішкентай мысық. Жүнінің жалпы түсі ақшыл құмды, дақтарға бөлінген әлсін тік жолақтары бар. Іші мен тамағы ақ түсті. Аяқтарында қошқыл көлденең жолақтар бар. Басы жалпақ және жақсы өскен жақ мұрттары бар. Көздерінен жақтарына дейін қызарған жолақты. Қара ұштары бар, шоқтары жоқ, алшақ орналасқан, үлкен құлақтары бар. Қалың қара жүн саусақтарының арасында және аяқтың табанында өсіп, аяқ жастықшаларын толығымен жабады. Бұл құмды шөлде тіршілік етуіне және құмда жүруге бейімдейді. Табанының осындай құрылымдық ерекшелігіне байланысты шағыл мысығы құм бойымен қозғала отырып, табан және саусақтардың іздерінсіз сопақша шұңқырлар түрінде іздер қалдырады. Құйрығы ұзын, 2-9 қара сақинасы және қара ұшы бар. Балалары жақсы анықталған кескіндері бар, сұр түсті.

Ұқсас түрлер. Ол алааяқ мәліннен құмды реңктердің басымдылығымен, қысқа аяқтарымен және қылшықсыз құлақтарымен ерекшеленеді.

Қорегі. Рационға кеміргіштер (негізінен құмтышқандар мен қосаяқтар), құстар, бауырымен жорғалаушылар және ірі жәндіктер кіреді.

Қазақстанда таралуы. Деректерге сәйкес, бұл жануар түрі бұрын Маңғыстаудың үлкен құмды алаптарында, сондай-ақ Қызылқұмда мекендеген. Алайда соңғы онжылдықтарда оның Қазақстан аумағында болғанын растайтын деректер болған жоқ.

Қорғалу дәрежесі. ХТҚО өлшемшарттарына сәйкес шағыл мысығы «ең аз алаңдаушылық тудыратын» санатқа жатады. Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына III санатына енгізілген – сирек кездесетін түр.

Түрге төнетін негізгі қауіптер. Қатты қарлы қыс және соған байланысты қоректің жетіспеушілігі, бақташы иттерден қаза табу.

Қабылданған және талап етілетін қауіпсіздік шаралары. Тірі қалған популяцияларды іздестіру және Қызылқұмда ЕҚТА жүйесін дамыту қажет.

кысқы терісі

жазғы терісі

марғау

Сабаншы (каз.)
Манул (рус.)
Otocolobus manul (лат.)

САБАНШЫ

Сыртқы түрі. Денесінің ұзындығы (құйрығынсыз) – 65 см-ге дейін, құйрығының ұзындығы – 35 см-ге дейін, шоқтықтағы биіктігі – 35 см-ге дейін, табан ізінің диаметрі – 4,0-5,0 см, салмағы – 4,5 кг-ға дейін. Кішкентай мысық, үй мысығынан сәл үлкенірек, қысқа аяқтары бар, ықшам денелі, қалың құйрықты және ұзын жүні бар, бұл оны айтарлықтай ауыр және көлемді етеді. Жүні ұзын және қалың, сұрдан күлгін-сұр түске дейін қызыл түске дейін, ұштары ақ. Иегі мен іші ақ түсті. Басы кішкентай, тұмсығы қысқа және маңдайы кең жалпақ, ұсақ қара дақтары бар. Жақтарында қошқыл және ашық жолақтары бар. Кішкентай домалақ құлақтары төмен және алшақ орналасқан. Құйрығы қалың және үлпілдек, ұшы қара және бірнеше жіңішке қара сақиналары бар.

Ұқсас түрлер. Ол барлық басқа ұсақ мысықтардан ұзын жүні, кішкентай дөңгеленген құлақтары, дене бітімі және домалақ (ірі мысықтар сияқты) қарашығымен ерекшеленеді.

Қорегі. Рационға ұсақ сүтқоректілер (шиқылдақтар, соқыртышқандар, қосаяқтар, сарышұнақтар), жәндіктер, құстар, бауырымен жорғалаушылар және жан-жануар өлекселері кіреді.

Қазақстанда таралуы. Маңғыстаудағы Үстірттің шоқыларында және одан әрі солтүстікте – Мұғалжарды қоса алғанда, сабаншыны кездестіру туралы әдеби деректер бар, бірақ соңғы 50 жылда олар расталмаған. Қазіргі уақытта сабаншылардың мекендейтін ортасы Қазақстанның шығыс жағында ғана белгілі. Батыс Түркіменстанда (Ұлы Балхан) кездеседі. Кішкентай төбелер мен таулардағы жартасты далаларды мекендейді. Сонымен қатар, жартастардың, тастардың қираған жерлері мен құздары көп жерлерді жақсы көреді.

Қорғалу дәрежесі. ХТҚО өлшемшарттарына сәйкес сабаншылар «Ең аз алаңдаушылық тудыратын» санатқа жатады. Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына III санатына енгізілген – таралу аймағында сирек кездесетін түр.

Түрге төнетін негізгі қауіптер. Улы химикаттарды қолдану, бақташы иттерден қаза болу, қарлы қыс, дала өрттері.

Қабылданған және талап етілетін қауіпсіздік шаралары. Ол бірқатар ұлттық парктер мен қорықтарда қорғалады. Популяцияның жай-күйіне үнемі мониторинг жүргізу қажет.

ҚР Маңғыстау облысы, Үстірт қыратының Батыс жартасы, Үстірт қорығы – қарақал, парсы алабарысының және дала мәліні мекендейтін жерлер.

ҚР Қызылорда облысы, Қызылқұм – қарақал, шағыл және мәлін мекендейтін жер.

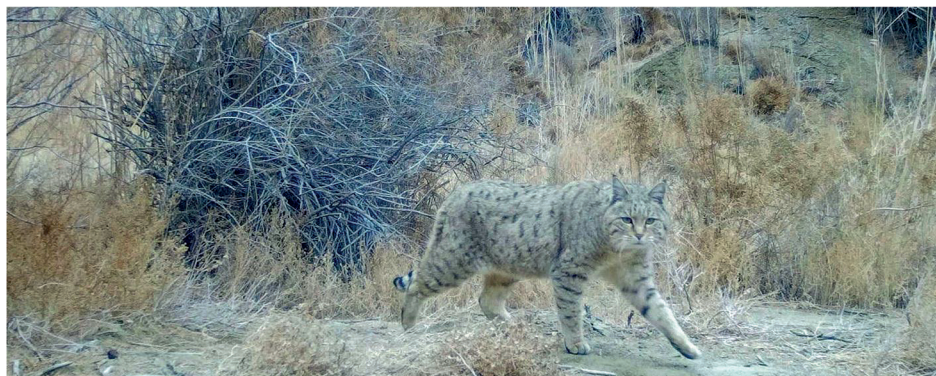
Қарағанды облысы, Бетпақдала – сабаншының мекендейтін аумағы.

Үстірт қорығы аумағындағы фототұзаққа түсірілген
парсы алабарысының суреттері.

Үстірт қорығы аумағындағы фототұзаққа түсірілген қарақалдың суреті.

Үстірт қорығы аумағындағы фототұзаққа түсірілген мәліннің суреті.

Үстірт қорығы аумағындағы фототұзаққа түсірілген мәліннің суреті.

Бетпақдала аумағында фототұзаққа түсірілген сабаншының фотосуреті.

This image shows a single page of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, leaving small margins at the top and bottom. There are no vertical margin lines or other markings on the paper.

